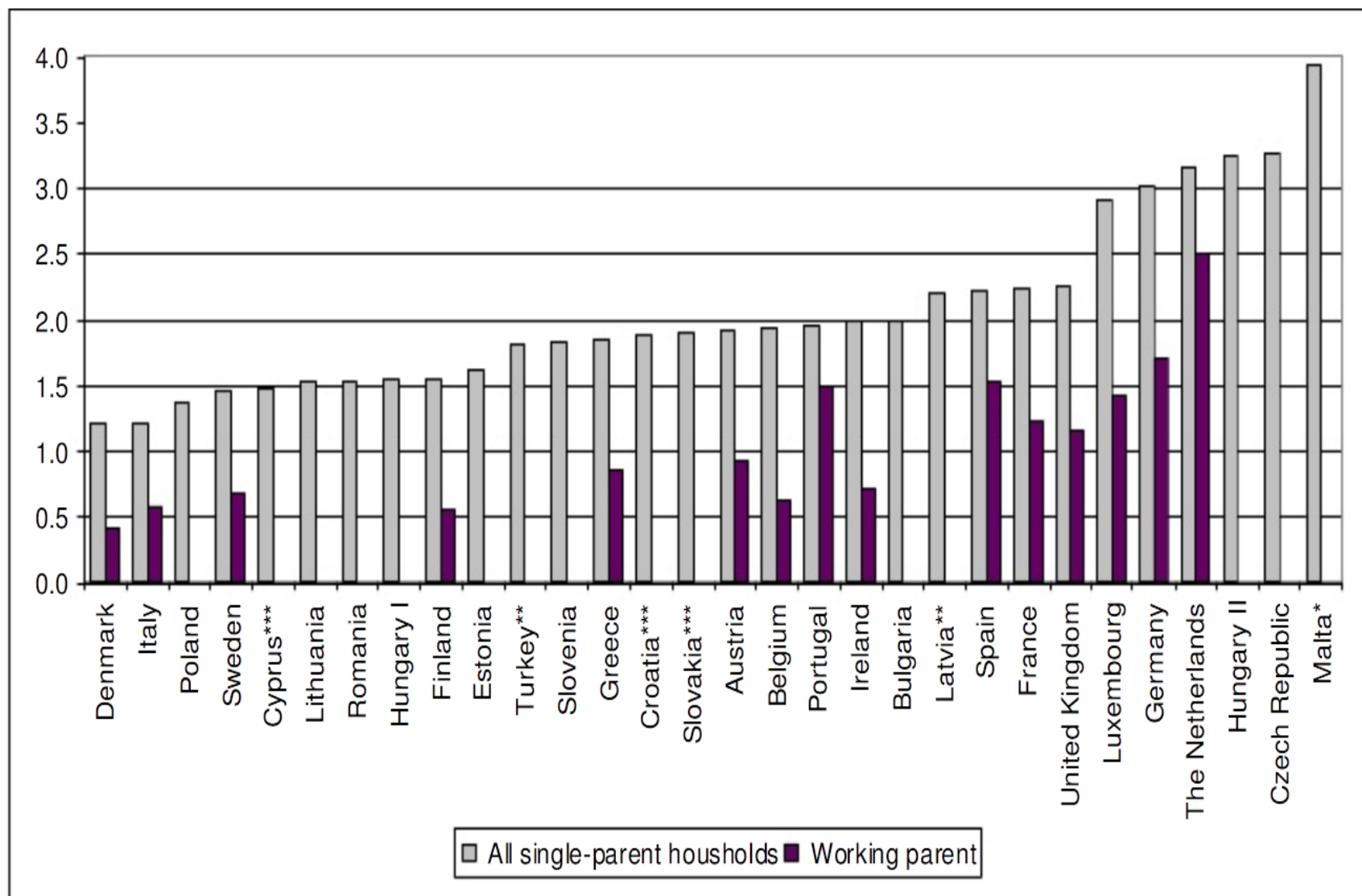

Feminizace chudoby

- Zvyšující se podíl a převaha chudoby mezi ženami ve srovnání s muži (ženy dle odhadů celosvětově tvoří 70 % všech osob žijících pod hranicí chudoby).
- Svobodné ženy, osamělé matky, staré ženy (vdovy), i ženy uvnitř rodin

Poverty risk of single-parent families in the member states of the European Union, in accession and candidate countries at the turn of the millennium

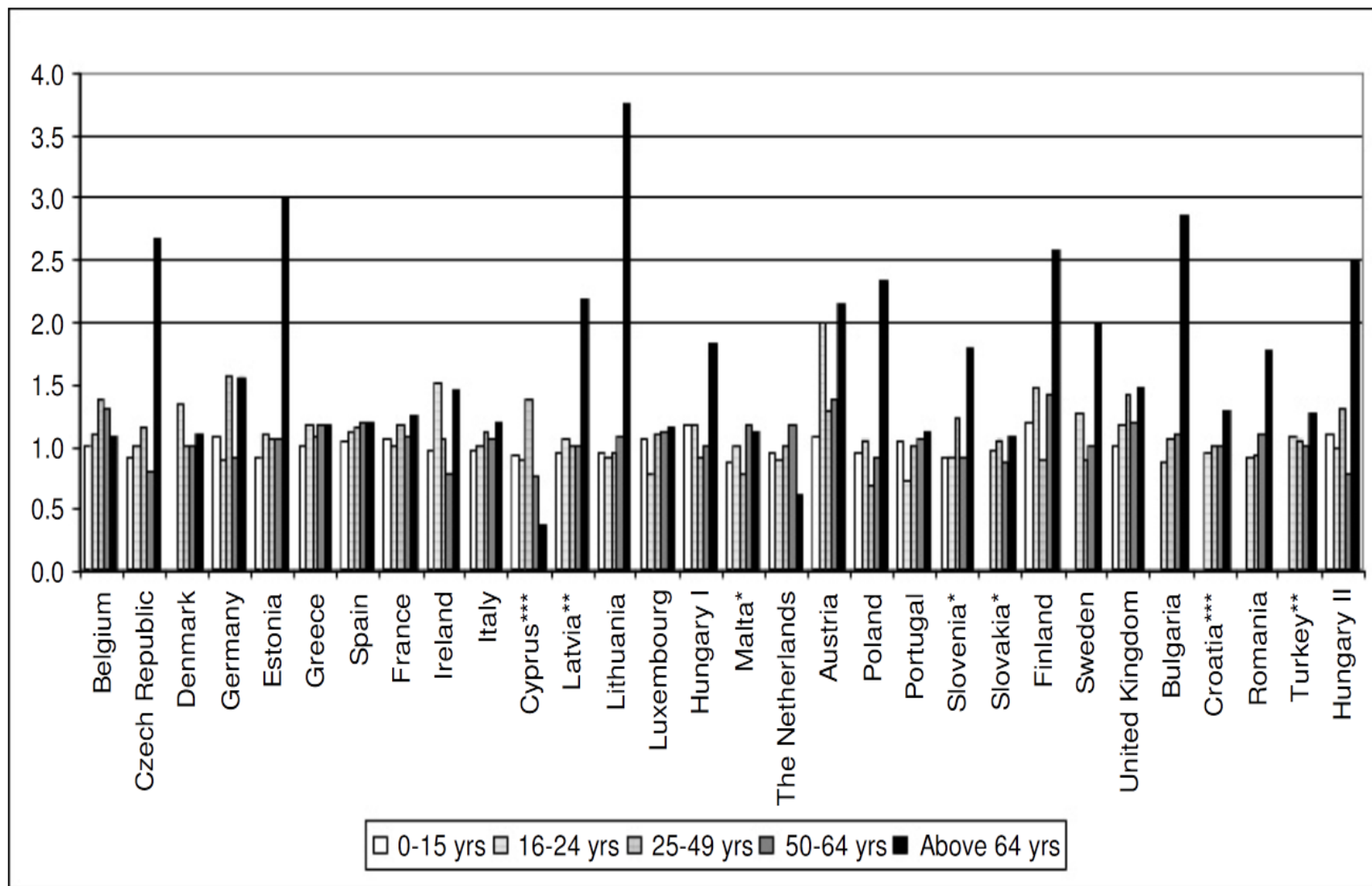
Source: Bardone and Guio (2005), EUROSTAT (2005)

Notes: The data are for 2001, except: * year 2000, ** year 2002, *** year 2003.

Hungary I—official report by the HCSO ratified by EUROSTAT; Hungary II—results of the TÁRKI Monitor.

Figure 3

Relative poverty risk by gender, broken down into age groups in the member states of the European Union, in accession and candidate countries at the turn of the millennium

Source: Commission (2004a), Dennis and Guio (2004), EUROSTAT (2005)

Note: The data are for 2001, except: * year 2000, ** year 2002, *** year 2003. The countries are arranged in order of increasing poverty

Feminizace chudoby

■ Příčiny:

1. Nerovnost v zaměstnání - menší zaměstnanost, větší nezaměstnanost; segregace a diskriminace na pracovním trhu
2. Nerovnost v soukromé sféře – nerovné rozdělení zdrojů v rodinách, vklad neplacené práce žen (zejména pečovatelské)
3. Dopad různých událostí životního cyklu, porodu, rozvodu a ovdovění

Nerovnost v zaměstnání

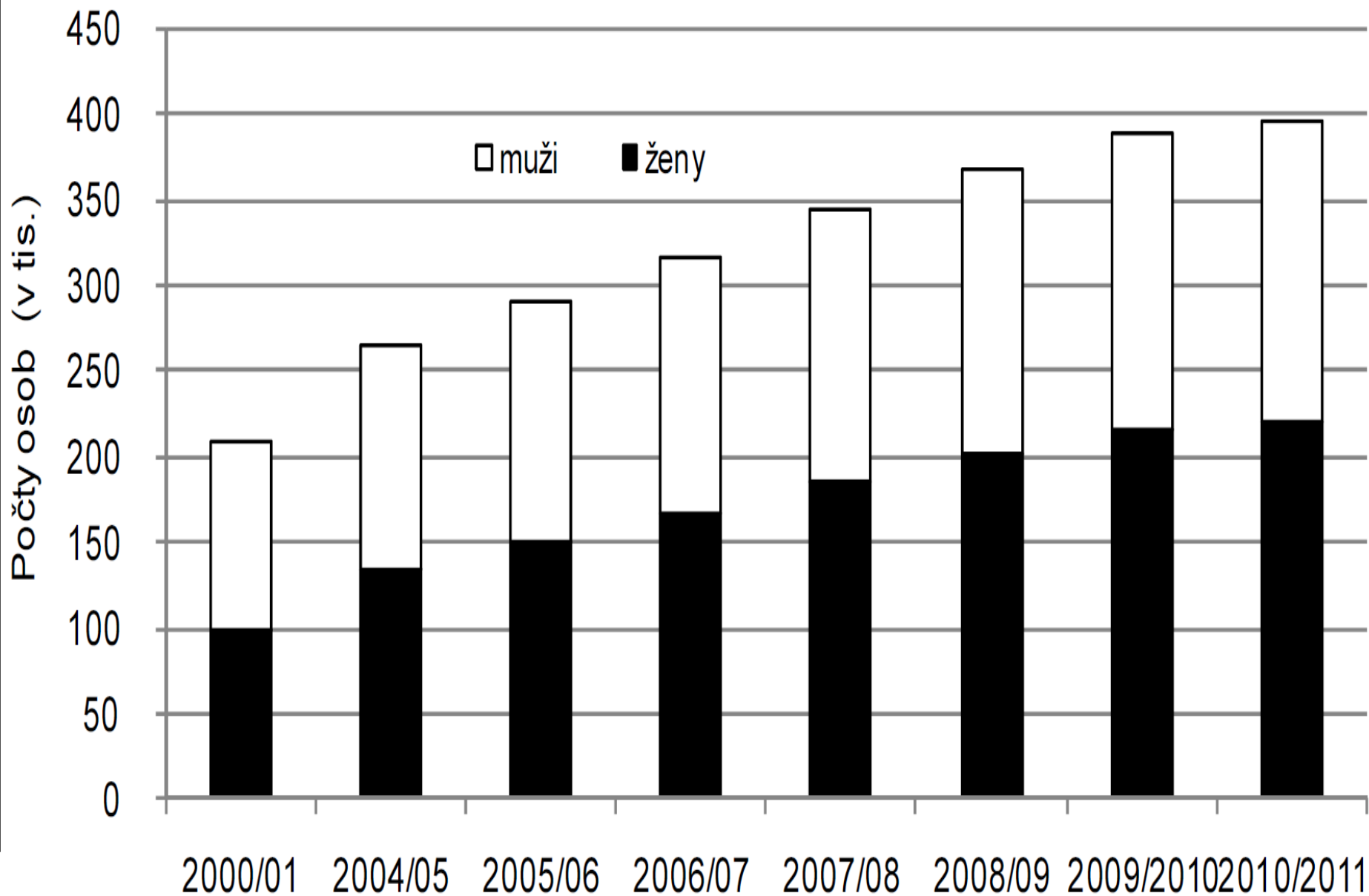
- Více žen mezi nezaměstnanými a mezi dlouhodobě nezaměstnanými (o 3 %)
- Více žen na sekundárním pracovním trhu
- Platová diskriminace
- Skleněný strop, skleněný výtah, dřevě potrubí
- Segregace žen na pracovním trhu
- Sféry označované ze mužské a ženské jsou hodnoceny jinak a přinášejí jiný status
- Stejně tak přináší jiný status stejné povolání, pokud je vykonáváno mužem a ženou
- „Pečovatelská“ zaměstnání jako špatně placená a koncentrující se na sekundárním trhu práce

- **Skleněný strop / neviditelná bariéra** = tradiční postoje, předpoklady a hodnoty, které brání posílení pozic žen v plné účasti na životě společnosti, zejména co se týče profesního postupu a účasti na rozhodování. Zapříčiňuje, že ženy jen zřídka dosahují nejvyšších politických, ekonomických, akademických a profesních pozic. Skleněný strop spočívá ve znemožňování přístupu, buď přímo na tyto pozice, nebo znemožňování přístupu k cestám, které tyto pozice otevírají, a to formálními, neformálními, stejně jako skrytými způsoby a prostředky. Strop je hranice, kam až jsou ženy ve svém postupu "vpuštěny", výraz skleněný metaforicky vyjadřuje, že žena díky již dosaženým profesním kvalitám na špičkovou pozici "dohlédne" a dokáže si představit působení v ní, ale nemá možnost tento strop zespondu proniknout. Začne-li ovšem vyvíjet snahu do této vrcholové pozice postoupit, narazí na neviditelnou a těžko definovatelnou překážku v podobě snah namířených proti jejímu postupu.

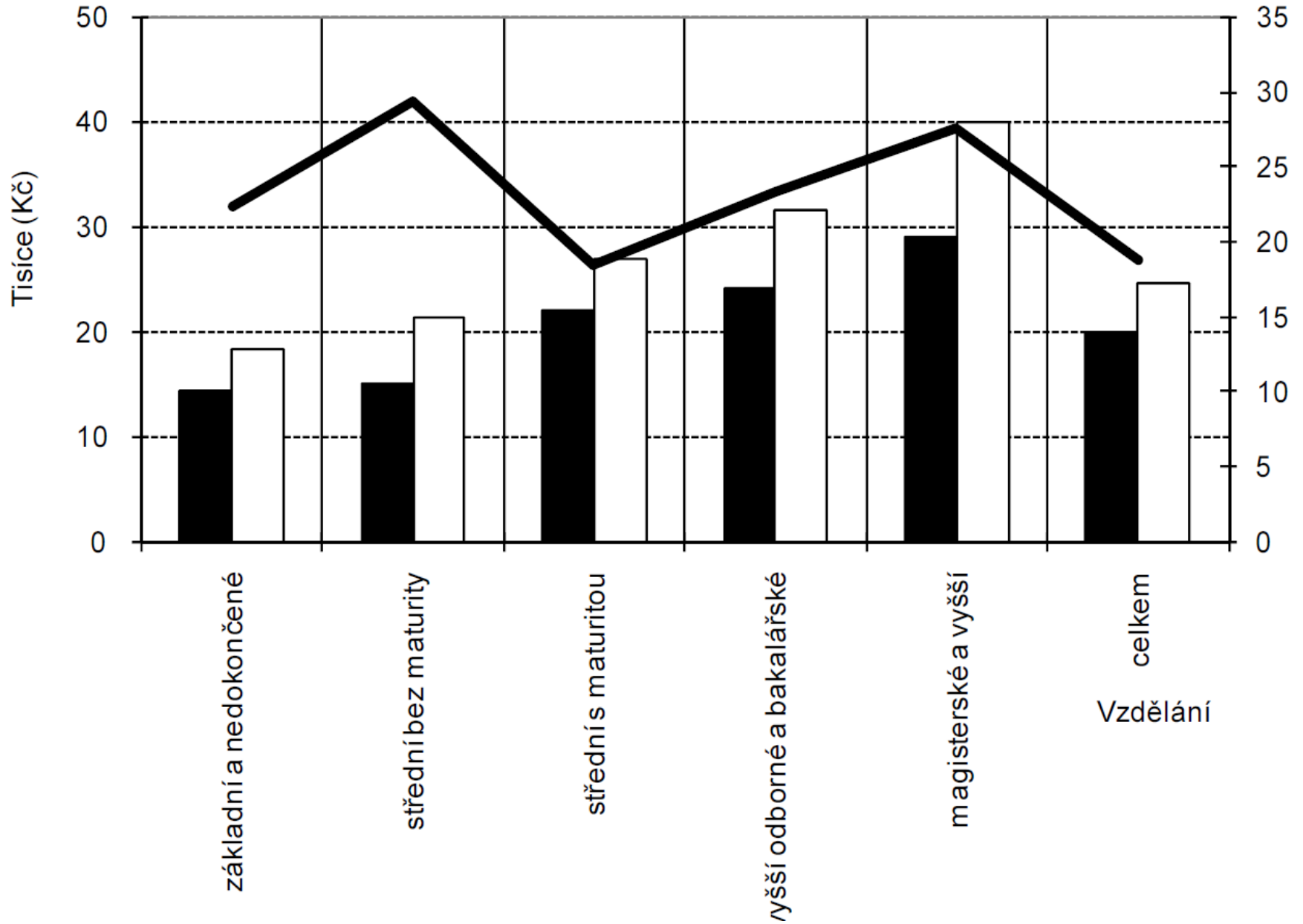
Diskriminace na základě pohlaví

- přímá = jednání, včetně opomenutí, kdy se s jednou osobou z důvodu jejího pohlaví zachází méně příznivě, než se zachází nebo zacházelo nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci.
- nepřímá = jednání nebo opomenutí, kdy na základě zdánlivě neutrálního ustanovení, kritéria nebo praxe je z důvodu pohlaví osoba znevýhodněna oproti ostatním.

Počty studentů vysokých škol ve sledovaných letech podle pohlaví

Mediány mezd podle úrovně vzdělání za rok 2010

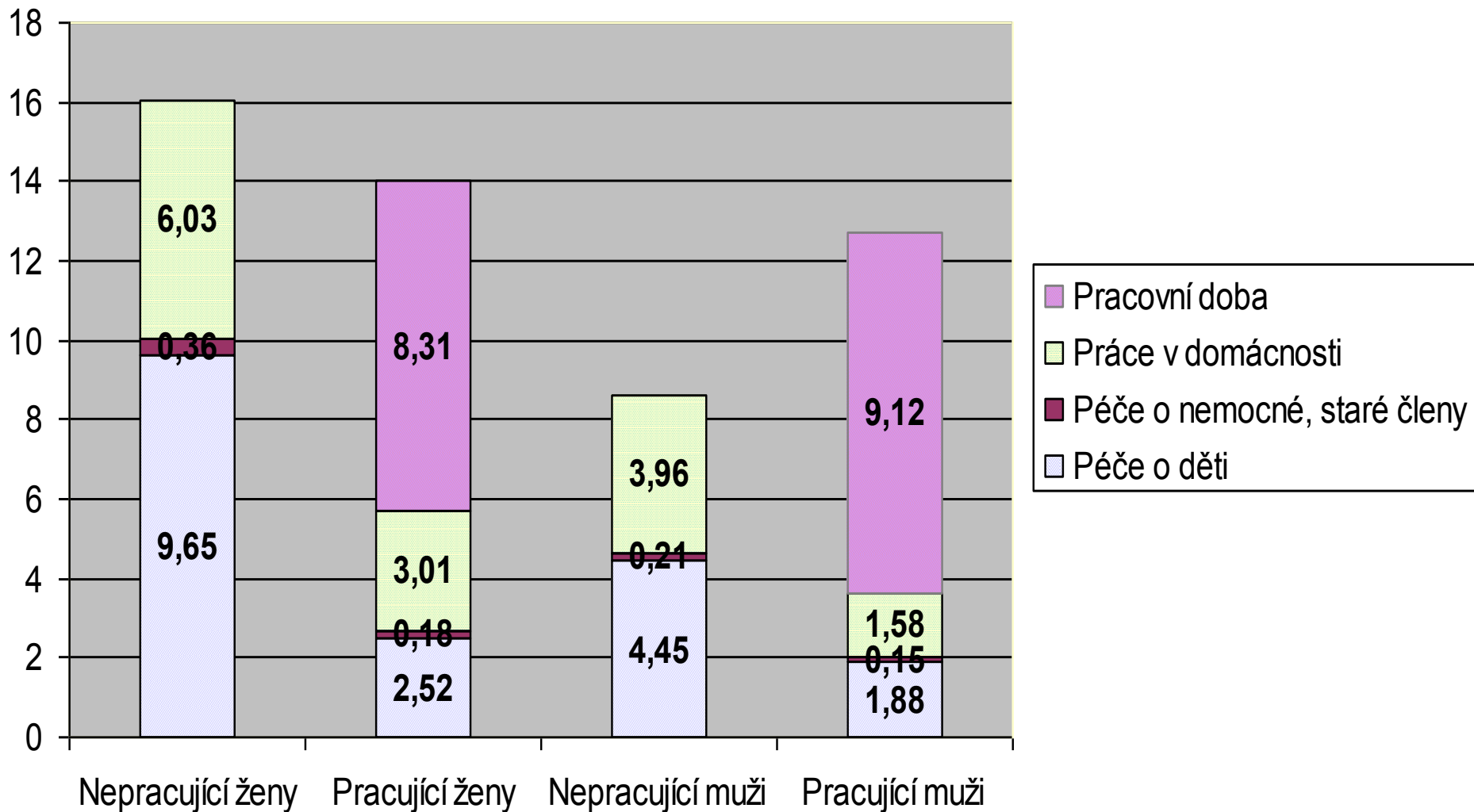
„Děravé potrubí“

Tab. 7: Akademičtí pracovníci a pracovnice podle akademické pozice v roce 2002, 2008 a 2009 (v HC)

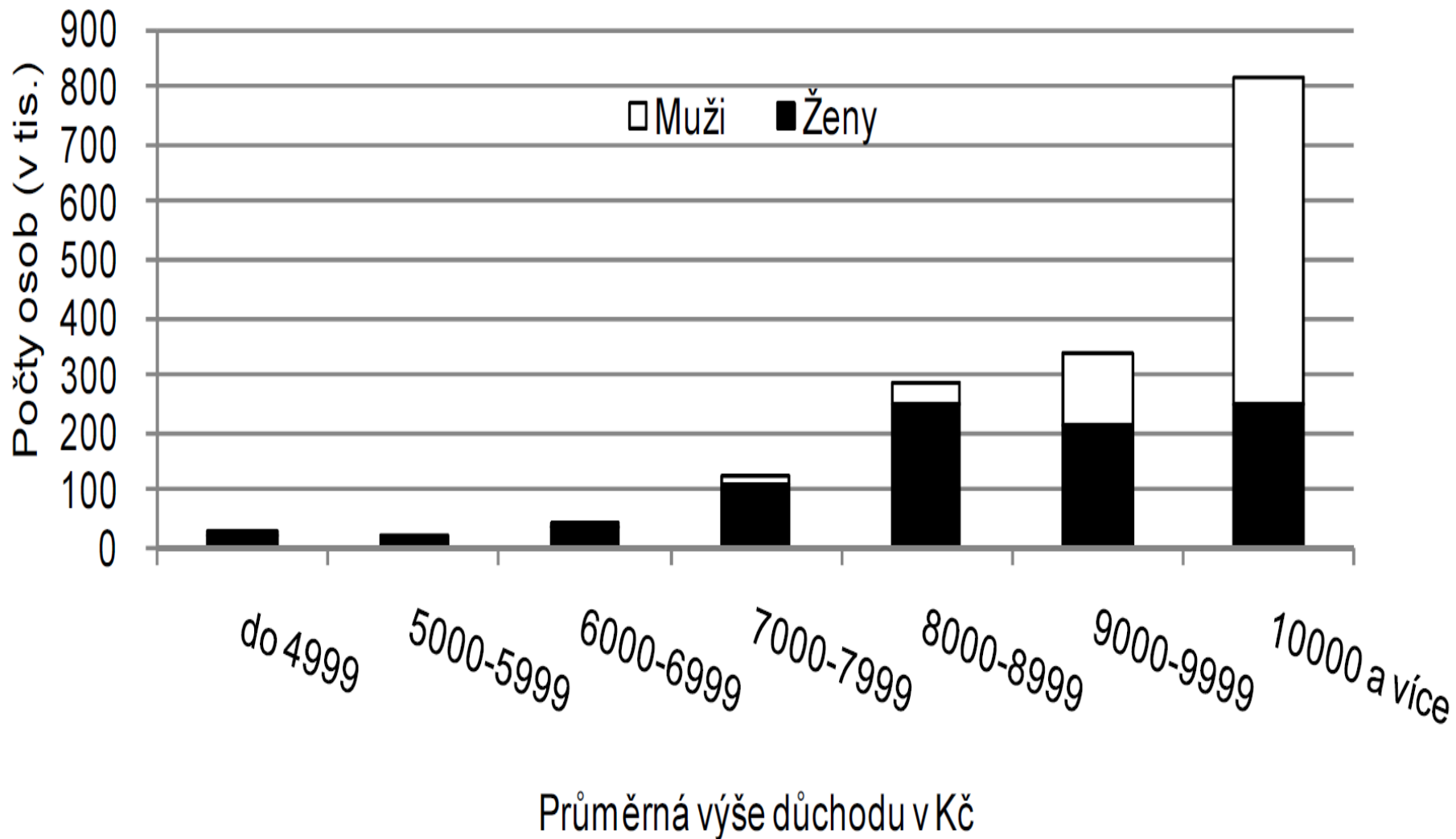
	2002				2008				2009			
	celkem	%	z toho žen	% žen	celkem	%	z toho žen	% žen	celkem	%	z toho žen	% žen
profesoři/ky	1 827	10,7	159	8,7	2 424	11,3	298	12,3	2 553	11,5	329	12,9
docenti/ky	3 731	21,8	788	21,1	4 150	19,3	959	23,1	4 294	19,4	1 008	23,5
odb. asistenti/ky	9 714	56,8	3 975	40,9	11 802	54,8	4 652	39,4	12 039	54,4	4 758	39,5
asistenti/ky	1 402	8,2	651	46,4	2 395	11,1	1 158	48,4	2 387	10,8	1 141	47,8
lektori/ky	437	2,6	251	57,4	773	3,6	463	59,9	842	3,8	499	59,3
celkem	17 111	100	5 824	30,4	21 544	100	7 530	35	22 115	100	7 735	35,0

Zdroj: ÚIV 2002, 2009.

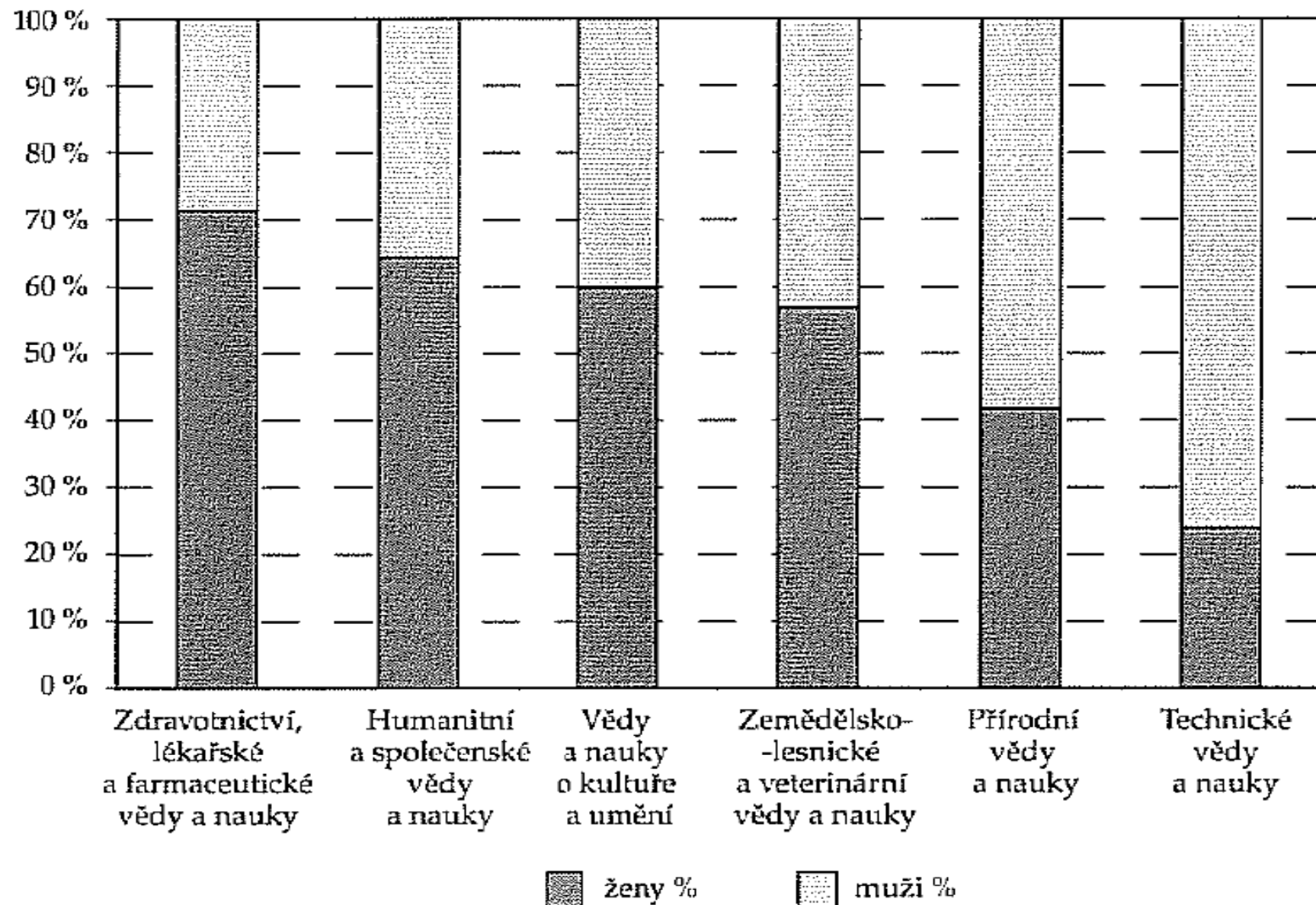
Denní objem práce v českých rodinách s dětmi do 18 let (Bierzová, 2006)

Starobní důchodci podle průměrné výše starobního důchodu k 31. 12. 2010

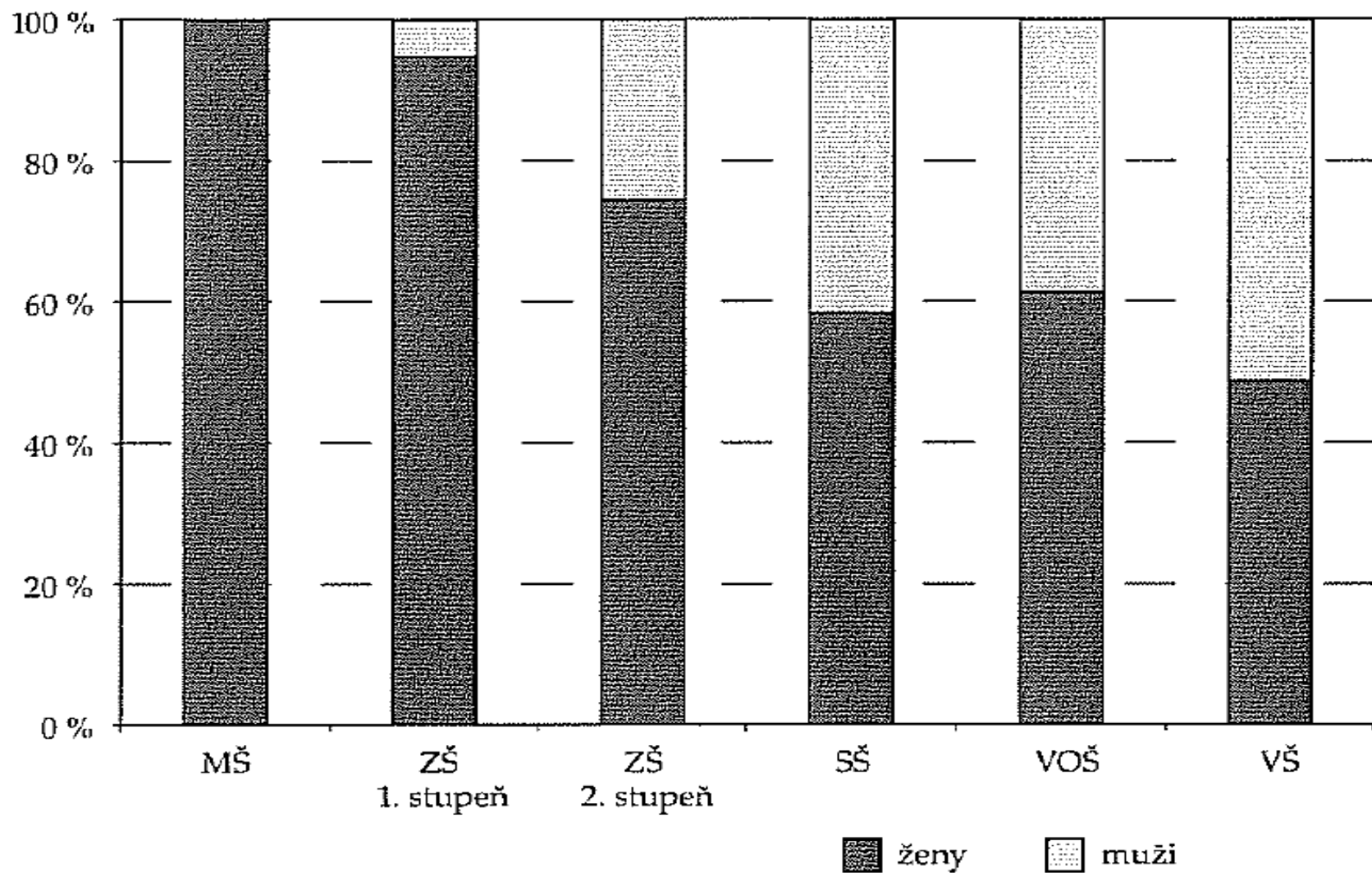

Graf 2. Studující VŠ oborů studia za rok 2006

Zdroj: ÚIV.

Graf 3. Zastoupení žen a mužů mezi vyučujícími podle vzdělávacího stupně v roce 2006 (přepočteno na plně zaměstnané)

Zdroj: ÚIV.

Zdroj předchozích tří grafů: Jarkovská, Lišková 2008

DILEMA REPRODUKCE X PRODUKCE

- Porodnost v ČR je jedna z nejnižších v Evropě (1,5 v roce 2009), bezdětnost stoupá, především mezi vzdělanými ženami
- Pracovní participace naopak vysoká (57 % práceschopných žen ve věku 15-64 let pracuje)
- Postavení žen a zvláště žen-matek na trhu práce je jeden z faktorů, který ovlivňuje rozhodnutí žen odkládat nebo případně nerealizovat těhotenství.

Když stát podporuje rodinu, prospěje to rodině?

- *McDonald (2000) upozorňuje na to, že míry porodnosti zůstaly nejvyšší paradoxně v těch vyspělých zemích, kde je v současnosti největší podíl porodů realizován mimo manželství a kde zároveň nacházíme relativně vysoké míry zaměstnanosti žen.*
- *Castles (2003) či Esping-Andersen (1999) poukazují na to, že ve důležité roli ve vztahu mezi relativně vyšší zaměstnaností žen a relativně vyšší porodností hrají právě politiky umožňující lepší balancování pracovního a rodinného života.*
- Dánsko, Švédsko, Nizozemí, Finsko a Velká Británie - vysoká úroveň zaměstnanosti žen (pohybující se mezi 66 % ve Velké Británii a 72 % v Dánsku) a zároveň i relativně vysoká míra úhrnné plodnosti (mezi 1,7 v Nizozemí až 1,8 ve Finsku a Dánsku)
- Řecko, Itálie, Polsko nebo Španělsko, poměr pracujících žen ve věku 15-64 let nedosahuje ani 50 % (v Itálii a Řecku 45 %, ve Španělsku 48 %), velice nízké míry úhrnné porodnosti (mezi 1,24 v Polsku a 1,34 ve Španělsku).

Familialistické a de-familializující režimy sociálního státu

- **Familialistický systém** - veřejné politiky státu předpokládají – ba dokonce trvají na tom – že primárně to jsou domácnosti, kdo nese zodpovědnost za sociální zabezpečení (welfare) svých členů
- *režimy sociálního státu, jež spoléhají na pečující funkci rodiny, aktivně ji podporují a chápou rodinu jako hlavního poskytovatele péče*
- **De-familializující režim** je takový, který usiluje o odlehčení tohoto břemene domácností a o osvobození jedince ze závislosti na rodinných vazbách
- *režimy, jež usilují o osvobození rodiny od těchto závazků a umožňují poskytování adekvátních veřejných či soukromých služeb (de-familializující režimy). Mezi de-familializující politiky řadí například veřejně poskytovaná formální péče o děti, veřejné sociální služby či státní dotace na nákup těchto služeb na trhu (Leitner 2003).*

(Esping-Andersen 1999: 51).

- *Explicitní familialismus* svými politikami posiluje pečující funkci rodiny ve vztahu k dětem, seniorům, zdravotně i jinak hendikepovaným členům rodiny, a zároveň postrádá jakékoli alternativní formy péče, a to jak poskytované státem, tak i trhem. Touto absencí explicitně vynucuje péči v rámci rodiny.
- *Volitelný familialismus* se vyznačuje jednak politikami, které podporují pečující funkci rodiny a jednak politikami, které umožňují externalizovat péči o závislé členy rodiny. Volitelný familialismus připisuje rodinám právo pečovat, v čemž je podporuje, a pouze v rámci volitelného familialismu toto právo není vnucováno a nerovná se povinnosti.
- *Implicitní familialismus* nenabízí ani externalizaci péče ani rodinu aktivně nepodporuje v jejích pečovatelských povinnostech. Rodina se tak stává primárním zdrojem péče, jelikož alternativy neexistují. Implicitně tedy stát spoléhá na rodinu.
- *De-familialismus je charakteristický silnou de-familializací zajištěnou nabídkou služeb formální péče o děti prostřednictvím státu nebo trhu a slabými familialistickými politikami. Právo rodin primárně pečovat o své členy zde však není reflektováno*

Tabulka 3 Placená rodičovská dovolená a formální péče o děti do 3 let v původních zemích EU-15 a České republice

	Příspěvek v době rodičovské dovolené (placená rodičovská dovolená)	% dětí mladších 3 let ve službách formální péče
Dánsko	Dávka odvozená od předchozího platu po 32 týdnů	56
Švédsko	80% předchozí mzdy po 360 dní ^a , poté plošná dávka až 4 měsíce (pokud oba rodiče využijí své vyhrazené 2 měsíce)	41
Belgie	Plošná dávka 6 měsíců, příp. 1 rok, pokud je RD čerpána částečně	81 (Flandry) 33 (Valonsko)
Francie	Plošná dávka po 6 měsíců u prvního dítěte, po 3 roky u dvou a více dětí	43
Finsko	66% předchozí mzdy po 26 + 12 týdnů, poté plošná dávka do tří let věku dítěte	21
Německo	Plošná dávka 6 měsíců poté 18 měsíců příjmově testovaná	7
Itálie	30% předchozí mzdy po 6 měsíců	6
Rakousko	Plošná dávka až 2 roky ^b	9
Lucembursko	Plošná dávka 6 měsíců, příp. 1 rok, pokud je RD čerpána částečně	14
Portugalsko	Žádná kromě 15 dnů pro otce (100% jejich výdělku)	19
Holandsko	Žádná	35
Španělsko	Žádná	10
Řecko	Žádná	7
Irsko	Žádná	38 ^c
Velká Británie	Žádná	34 ^c
Česká republika	Plošná dávka po 4 roky	1

Zdroj: Schéma převzato z Leitnerová (2003: 361), aktualizováno a doplněno o Českou republiku.

Data týkající se formální péče o děti: Reconciliation of work and private life: A comparative review of thirty European countries. (2005: 84, data 2003).

Data týkající se rodičovské dovolené: Parental Leave in European Companies (2007: 7-8), pro ČR: rodičovská dovolená: www.mpsv.cz.

Poznámky:

^a Dávka má horní strop.

^b Pokud není rodičovská dovolená sdílena matkou a otcem, rodičovský příspěvek je zkrácen na 18 měsíců.

^c Data: OECD 2001: 144.

Tabulka 4 Klasifikace zemí dle typu familialismu

	Formální péče o děti	
	rozšířená	omezená
Dávky péče o děti (placená rodičovská dovolená)	(1) <i>volitelný familialismus</i> Belgie, Dánsko, (Finsko)*, Francie, Švédsko	(2) <i>explicitní familialismus</i> Rakousko, Německo, Itálie, Lucembursko, Česká republika
Žádné dávky pro péči o děti	(4) <i>de-familialismus</i> Irsko, Velká Británie, Holandsko, (Portugalsko)	(3) <i>implicitní familialismus</i> Řecko, Španělsko

* Finsko je spíše hraniční případ mezi volitelným a explicitním familialismem.

Zdroj: Leitnerová (2003: 361). Upraveno podle nových dat a doplněno o Českou republiku.

	1960	1970	1980	1990	2000	2003	2009
Latvia	:	:	:	:	:	1,29	1,31
Portugal	3,16	3,01	2,25	1,56	1,55	1,44	1,32
Hungary	2,02	1,98	1,91	1,87	1,32	1,27	1,32
Germany	:	:	:	:	1,38	1,34	1,36
Romania	:	:	2,43	1,83	1,31	1,27	1,38
Austria	2,69	2,29	1,65	1,46	1,36	1,38	1,39
Poland	:	:	:	2,06	1,35	1,22	1,40
Spain	:	:	2,20	1,36	1,23	1,31	1,40
Slovakia	3,04	2,41	2,32	2,09	1,30	1,20	1,41
Italy	2,37	2,38	1,64	1,33	1,26	1,29	1,41
Malta	:	:	1,99	2,04	1,70	1,48	1,43
Croatia	:	:	:	:	:	1,32	1,49
Czech Republic	2,09	1,92	2,08	1,90	1,14	1,18	1,49
Switzerland	2,44	2,10	1,55	1,58	1,50	1,39	1,50
Cyprus	:	:	:	2,41	1,64	1,50	1,51
FYR of Macedonia	:	:	:	:	1,88	1,77	1,52
Greece	2,23	2,40	2,23	1,40	1,26	1,28	1,52
Slovenia	:	:	:	1,46	1,26	1,20	1,53
Lithuania	:	2,40	1,99	2,03	1,39	1,26	1,55
Bulgaria	2,31	2,17	2,05	1,82	1,26	1,23	1,57
Luxembourg	2,29	1,97	1,50	1,60	1,76	1,62	1,59
EU-27	:	:	:	:	:	1,47	1,59
Estonia	:	:	:	2,05	1,38	1,37	1,62
Liechtenstein	:	:	:	:	1,57	1,36	1,71
Montenegro (2)	:	:	:	:	:	:	1,77
Netherlands	3,12	2,57	1,60	1,62	1,72	1,75	1,79
Denmark	2,57	1,95	1,55	1,67	1,77	1,76	1,84
Belgium	2,54	2,25	1,68	1,62	1,67	1,66	1,84
Finland	2,72	1,83	1,63	1,78	1,73	1,76	1,86
Sweden	:	1,92	1,68	2,13	1,54	1,71	1,94
United Kingdom	:	:	1,90	1,83	1,64	1,71	1,94
Norway	:	2,50	1,72	1,93	1,85	1,80	1,98
France (1)	2,73	2,47	1,95	1,78	1,89	1,89	2,00
Ireland	3,78	3,85	3,21	2,11	1,89	1,96	2,07
Turkey (2)	:	:	:	:	:	:	2,10
Iceland	:	2,81	2,48	2,30	2,08	1,99	2,23

Evropský rok rovných příležitostí (2007)

Výroky tehdejšího premiéra M. Topolánka

"Žena se může svobodně rozhodnout nemít děti a věřím tomu, že bude mít naprosto stejné uplatnění jako muž."

"Pokud se žena rozhodne věnovat roli, ke které ji určila příroda, tak není diskriminována."